

**Valtioneuvoston kirjelmä Eduskunnalle ehdotuksesta
Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi (*rajat
ylittävää sähkökauppaa koskevan asetuksen muutos*)**

Perustuslain 96 §:n 2 momentin perusteella lähetetään eduskunnalle Euroopan yhteisöjen komission 19 päivänä syyskuuta 2007 tekemä ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi verkkoon pääsyä koskevista

edellytyksistä rajat ylittävässä sähkön kauppaa annetun asetuksen (EY) N:o 1228/2003 muuttamisesta sekä ehdotuksesta laadittu muistio.

Helsingissä 24 päivänä tammikuuta 2008

Elinkeinoministeri *Mauri Pekkarinen*

Neuvotteleva virkamies Arto Rajala

**EHDOTUS EUROOPAN PARLAMENTIN JA NEUVOSTON ASETUKSEKSI VERKKOON PÄÄSYÄ KOSKEVISTA EDELLYTYKSISTÄ RAJAT YLITTÄVÄSSÄ SÄHKÖN KAUPASSA ANNETUN ASETUKSEN (EY) N:O 1228/2003 MUUTTAMISESTA (RAJAT YLITTÄVÄÄ SÄHKÖKAUPPAA KOSKEVAN ASETUKSEN MUUTOS);
KOM(2007) 531 LOPULLINEN**

1 Ehdotuksen tavoite ja tausta

Komissio antoi 19 syyskuuta 2007 ehdotuksen kolmannelle energian sisämarkkinapakettista, joka sisälsi yhteensä viisi säädösehdotusta:

- ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi sähkön sisämarkkinoita koskevista yhteisistä säännöistä annetun direktiivin 2003/54/EY muuttamisesta; KOM(2007) 528 lopullinen;

- ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi maakaasun sisämarkkinoita koskevista yhteisistä säännöistä annetun direktiivin 2003/55/EY muuttamisesta; KOM(2007) 529 lopullinen;

- ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi energia-alan sääntelyviranomaisten yhteistyöviraston perustamisesta; KOM(2007) 530 lopullinen;

- ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi verkkoon pääsyä koskevista edellytyksistä rajat ylittävissä sähkön kaupassa annetun asetuksen (EY) N:o 1228/2003 muuttamisesta; KOM(2007) 531 lopullinen;

- ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi maakaasunsiirtoverkkoihin pääsyä koskevista edellytyksistä annetun asetuksen (EY) N:o 1775/2005 muuttamisesta; KOM(2007) 532 lopullinen.

Kolmannen energian sisämarkkinapakettin tavoitteena on parantaa sähkön ja maakaasun sisämarkkinoiden toimivuutta. Sähkö ja maakaasu ovat komission mukaan Euroopan hyvinvoinnin avaintekijöitä. Sähkö- ja maakaasumarkkinat ovat tärkeitä myös Euroopan kilpailukyvyllä, sillä energia on tärkeä panostekijä Euroopan teollisuudelle.

Sähkö- ja maakaasumarkkinoiden vapauttamisprosessi alkoi noin 10 vuotta sitten. Komissio kuitenkin katsoo, että todelliseen kilpailuun perustuvien markkinoiden kehittämisprosessi on vielä kesken. Markkinoiden pirstoutuminen kansallisten rajojen mukaisesti, korkea vertikaalisen integroitumisen aste ja markkinoiden keskittyminen ovat syynä siihen, ettei todellisia sisämarkkinoita ole syntynyt.

Vuoden 2005 lopulla Hampton Courtissa kokoontunut Eurooppa-neuvosto peräänkuulutti todellista eurooppalaista energiapolitiikkaa. Komission 10 tammikuuta 2007 antamassa tiedonannossa Energiapolitiikka Euroopalle (KOM(2007) 1 lopullinen) korostetaan tarvetta saattaa valmiiksi sähkön ja maakaasun sisämarkkinat.

Keväällä 2007 kokoontunut Eurooppa-neuvosto kehotti komissiota ehdottamaan lisätoimenpiteitä muun muassa seuraavista kysymyksistä:

- toimitus- ja tuotantotoiminnan tosiasiallinen erottaminen verkkotoiminnoista;

- kansallisten energia-alan sääntelyviranomaisten toimivaltuuksien suurempi yhdenmukaistaminen ja niiden riippumattomuuden lujittaminen;

- riippumattoman järjestelmän perustaminen kansallisten sääntelyviranomaisten yhteistyötä varten;

- mekanismin perustaminen siirtoverkonhaltijoita varten verkkotoimintojen koordinoinnin ja verkon toimintavarmuuden parantamiseksi sekä rajat ylittävän sähkökaupan ja verkkojärjestelmän toiminnan tehostamiseksi;

- energiamarkkinatoimien avoimuuden lisääminen.

Lisäksi Eurooppa-neuvosto korosti tarvetta parantaa toimitusvarmuutta jäsenvaltioiden välisen solidaarisuuden hengessä.

Euroopan parlamentti ilmaisi kaasun ja sähkön sisämarkkinoiden mahdollisuuksista 10 heinäkuuta 2007 antamassaan päätöslauselmassa vahvan poliittisen tukensa yhteiselle energiapoliitikalle ja ilmoitti, että se pitää toimitusten ja omistajuuden eriyttämistä e-hokkaimpana tapana edistää infrastruktuuriin tehtäviä investointeja syrjimättömästi, uusien tulokkaiden oikeudenmukaista pääsyä verkkoon ja markkinoiden avoimuutta. Parlamentti kannattaa myös kansallisten sääntelyviranomaisten välisen yhteistyön lisäämistä EU:n tasolla tapana edistää eurooppalaisempaa lähestymistapaa rajat ylittävien kysymysten sääntelyyn.

2 Oikeusperusta

Ehdotus perustuu Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 95 artiklaan, joka muodostaa tavanomaisen oikeusperustan energian sisämarkkinoiden muodostamiseen liittyvien asetusten hyväksymiselle. Päätöksenteossa noudatetaan perustamissopimuksen 251 artiklassa määrättyä määränemmistö- ja yhteispäätösmenettelyä. Ehdotuksen oikeusperustaan ei ole huomautuksia.

Arvioitaessa ehdotuksen suhdetta toissijaisuusperiaatteeseen on olennaista arvioida jäsenvaltioilta komissiolle ja yhteisötasolle siirtyvän sääntelyvallan laajuutta. Ehdotuksen mukaan komissiolle tulisi uusi toimivalta antaa komitologiamenettelyssä suuntaviivoja seuraavista asioista, joista aiemmin on säädetty kansallisessa lainsäädännössä:

- a) 5 artiklassa säädettyjen periaatteiden mukaisen tietojen antamisen yksityiskohdat;
- b) 7a artiklassa käsiteltyjä vähittäismarkkinakysymyksiä koskevat yksityiskohdat;
- c) siirtoverkonhaltijoiden ja verkkoon liitettyjen asiakkaiden väliseen suhteeseen liittyvien liittämissääntöjen yksityiskohdat;
- d) yhteentoimivuutta koskevien sääntöjen yksityiskohdat;
- e) sähkön kauppaa koskevien sääntöjen yksityiskohdat;

f) tasesähkö- ja varavoimamarkkinoiden yhdentämisen edistämiseksi annettujen tasehallintaa ja varavoimaa koskevien sääntöjen yksityiskohdat;

g) investointikannustimia, sijaintia koskevat signaalit mukaan luettuina, koskevien sääntöjen yksityiskohdat;

h) siirtoverkonhaltijoiden eurooppalaisen verkoston laadittavaksi säädettyihin teknisiin ja markkinoita koskeviin sääntöihin liittyvät yksityiskohdat.

Toissijaisuusperiaatteen soveltamisen näkökulmasta näistä ongelmallisimpia ovat vähittäismarkkinoiden (b), varavoimamarkkinoiden (f) sekä verkonhaltijoiden hinnoittelunvalvonnan mallien (g) säänteleminen yhteisötasolla. Voidaan kuitenkin katsoa, että jos tavoitteeksi hyväksytään sähkön sisämarkkinoiden luominen aina kuluttajatasolle asti, myös näiden kysymysten harmonisointi yhteisötason säännöksillä voisi tulla kysymykseen. Tämän perusteella ehdotuksen voidaan katsoa täyttävän toissijaisuusperiaatteen vaatimukset.

3 Ehdotuksen pääasiallinen sisältö

Asetuksen soveltamisalan laajentaminen

Asetuksen 1 artiklaan esitetään lisäystä, jonka mukaan asetuksen soveltamisalaa laajennettaisiin ulottamalla sen soveltaminen myös rajat ylittäviin sähkön vähittäismarkkinoihin. Lisäksi asetuksen tavoitteeksi otettiin entistä selkeämmin sähkön sisämarkkinoita koskeva harmonisointi ja sitä tukevat menettelytavat. Asetukseen ehdotetaan lisättäväksi seuraava kohta:

Lisäksi tämän asetuksen tarkoituksena on helpottaa moitteettomasti toimivien ja avoimien rajat ylittävien vähittäismarkkinoiden sekä moitteettomasti toimivien ja avoimien tukkumarkkinoiden syntymistä. Siinä säädetään mekanismeista näitä koskevien sääntöjen yhdenmukaistamiseksi.

Sähkön siirtoverkonhaltijoiden eurooppalainen verkosto

Asetukseen esitetään lisättäväksi sähkön siirtoverkonhaltijoiden eurooppalaista verkostoa koskeva säännöstö (artiklat 2a—2h).

Sähkön siirtoverkonhaltijoiden eurooppalainen verkoston perustaminen

Artiklassa 2a säädetään, että kaikkien siirtoverkonhaltijoiden on tehtävä yhteisön tason yhteistyötä perustamalla sähkön siirtoverkonhaltijoiden eurooppalainen verkosto, jonka tarkoituksena on turvata Euroopan sähkönsiirtoverkon optimaalinen hallinta ja hyvä tekninen kehitys.

Artiklassa 2b säädetään verkoston perustamisenmenettelystä. Siirtoverkonhaltijoiden on perustettava verkosto, vahvistettava sen perussääntö ja työjärjestys sekä julkaistava ne kolmen kuukauden kuluessa komission lausunnon vastaanottamisesta. Verkoston on hankittava perustamisasiakirjoista komission ja sääntelyviranomaisten yhteistyöviraston lausunto.

Sähkön siirtoverkonhaltijoiden eurooppalaisen verkoston tehtävät

Artiklassa 2c säädetään verkoston tehtävistä:

1. Sähkön siirtoverkonhaltijoiden eurooppalaisen verkoston on laadittava:

- a) tekniset ja markkinoita koskevat säännöt 3 kohdassa mainituilla aloilla;
- b) verkon yhteiseen toimintaan liittyvät välineet ja tutkimussuunnitelmat;
- c) joka toinen vuosi 10-vuotinen investointisuunnitelma, johon on sisällyttävä tuotannon riittävyysnäkökulma;
- d) vuotuinen työohjelma;
- e) vuosikertomus
- f) vuotuiset talvi- ja kesätuotannon riittävyysnäkökulmat.

2. Vuotuisessa työohjelmassa on oltava kuvaus kyseisenä vuonna laadittavista teknisistä ja markkinoita koskevista säännöistä, verkon toiminnan koordinoitua ja tutkimus- ja kehittämis-toimintaa kyseisenä vuonna koskeva suunnitelma sekä alustava aikataulu.

3. Yksityiskohtaisten teknisten ja markkinoita koskevien sääntöjen on katettava seuraavat alat:

- a) varmuutta ja luotettavuutta koskevat säännöt;
- b) verkkoon kytkemistä ja verkkoon pääsyä koskevat säännöt;

c) tietojen vaihtoa ja taseselvitystä koskevat säännöt;

d) yhteentoimivuutta koskevat säännöt;

e) toimintatavat hätätilanteissa;

f) kapasiteetinjakoa ja ylikuormituksen hallintaa koskevat säännöt;

g) kauppaa koskevat säännöt;

h) avoimuutta koskevat säännöt;

i) tasehallintaa – myös varavoimaa – koskevat säännöt;

j) yhdenmukaistettuja siirtotariffirakenteita koskevat säännöt, mukaan luettuina säännöt sijaintia koskevista signaaleista ja korvauksista siirtoverkonhaltijoiden välillä;

k) sähköverkkojen energiatehokkuus.

4. Verkoston on seurattava teknisten ja markkinoita koskevien sääntöjen täytäntöpanoa ja esitettävä seurannan tulokset vuosikertomuksessa.

5. Verkoston on joka toinen vuosi julkaistava yhteisön laajuinen 10-vuotinen investointisuunnitelma. Investointisuunnitelmaan on sisällyttävä integroidun verkon mallintaminen, skenaarioiden laatiminen, selvitys tuotannon riittävydestä sekä verkon häiriönkestävyyden arviointi. Investointisuunnitelman on perustuttava erityisesti kansallisiin investointisuunnitelmiin ja Euroopan laajuisia energiaverkkoja koskeviin suuntaviivoihin Euroopan parlamentin ja neuvoston päätöksen N:o 1364/2006/EY mukaisesti. Investointisuunnitelmassa on määriteltävä puuttuvat investoinnit erityisesti rajat ylittävän kapasiteetin osalta.

6. Verkosto neuvoo komissiota sen pyynnöstä 8 artiklan mukaisten suuntaviivojen antamisessa.

Sääntelyviranomaisten yhteistyöviraston toteuttama verkoston seuranta

Artiklassa 2d säädetään verkoston toiminnan valvonnasta, josta vastaa sääntelyviranomaisten yhteistyövirasto.

1. Viraston on seurattava verkostolle asetettujen tehtävien toteuttamista.

2. Verkoston on toimitettava virastolle teknisten ja markkinoita koskevien sääntöjen, investointisuunnitelman ja työohjelman luonnokset. Virasto voi antaa verkostolle lausunnon niistä. Jos virasto katsoo, että vuotui-

sen työohjelman tai investointisuunnitelman luonnos ei takaa syrjimättömyyttä, tosiasiallista kilpailua tai markkinoiden tehokasta toimintaa, sen on annettava komissiolle asiasta perusteltu lausunto.

Teknisten ja markkinoita koskevien sääntöjen laatiminen ja arviointi

Artiklassa 2e säädetään teknisten ja markkinoita koskevien sääntöjen laatimisessa noudatettavista menettelytavoista.

1. Komissio voi virastoa kuultuaan pyytää verkostoa laatimaan kohtuullisen ajan kuluessa sääntöjä verkoston tehtäväalueeseen kuuluvilla aloilla, jos se katsoo tällaisten sääntöjen olevan tarpeen markkinoiden tehokkaan toiminnan turvaamiseksi.

2. Viraston on annettava komissiolle perusteltu lausunto, jos se katsoo, että:

a) verkoston hyväksymä tekninen tai markkinoita koskeva sääntö ei takaa syrjimättömyyttä, tosiasiallista kilpailua ja markkinoiden tehokasta toimintaa;

b) verkosto ei pääse kohtuullisen ajan kuluessa sopimukseen teknisestä tai markkinoita koskevasta säännöstä;

c) siirtoverkonhaltijat eivät ole panneet täytäntöön teknistä tai markkinoita koskevaa sääntöä, jonka verkosto on antanut.

3. Komissio voi antaa joko omasta aloitteestaan tai viraston suosituksesta suuntaviivoja verkoston toimialaan kuuluvilla aloilla, jos se katsoo, että:

a) verkoston hyväksymä tekninen tai markkinoita koskeva sääntö ei takaa syrjimättömyyttä, tosiasiallista kilpailua ja markkinoiden tehokasta toimintaa;

b) verkosto ei pääse kohtuullisen ajan kuluessa sopimukseen teknisestä tai markkinoita koskevasta säännöstä;

c) siirtoverkonhaltijat eivät ole panneet täytäntöön teknistä tai markkinoita koskevaa sääntöä, jonka verkosto on antanut.

Näistä toimenpiteistä, joiden tarkoituksena on muuttaa tämän asetuksen muita kuin keskeisiä osia täydentämällä sitä, päätetään komitologiamenettelyssä valvonnan käsittävää sääntelymenettelyä noudattaen.

4. Tämä kohta ei rajoita komission oikeutta antaa ja muuttaa 8 artiklan mukaisia suuntaviivoja.

Sidosryhmien kuuleminen

Artiklassa 2f säädetään verkoston velvollisuudesta sidosryhmien kuulemiseen. Verkoston on avoimella tavalla ja varhaisessa vaiheessa kuultava laajasti kaikkia markkinaosapuolia, joita asia koskee, erityisesti laadittaessa teknisiä ja markkinoita koskevia sääntöjä ja verkoston työohjelmaa. Kuultavia tahoja ovat toimitus- ja tuotantoyritykset, asiakkaat, verkon käyttäjät ja jakeluverkonhaltijat, mukaan luettuina (teollisuuden) organisaatiot, tekniset elimet ja sidosryhmien yhteisöt, joita asia koskee.

Verkoston kustannukset

Artiklassa 2g säädetään verkoston kustannusten kattamisesta. Siirtoverkonhaltijat vastaavat verkoston tehtävistä aiheutuvista kustannuksista, ja ne otetaan huomioon tariffeja laskettaessa.

Siirtoverkonhaltijoiden alueellinen yhteistyö

Artiklassa 2h velvoitetaan siirtoverkonhaltijat tekemään alueellista yhteistyötä verkoston tehtäväalueeseen kuuluvissa asioissa. Niiden on julkaistava joka toinen vuosi alueellinen investointisuunnitelma, jonka perusteella ne voivat tehdä investointipäätöksiä. Alueellinen investointisuunnitelma ei saa olla ristiriidassa verkoston 10-vuotisen investointisuunnitelman kanssa.

Siirtoverkonhaltijoiden on edistettävä operatiivisia järjestelyjä, joilla voidaan varmistaa verkon optimaalinen hallinta, sekä edistettävä sähköpörssien kehittämistä, rajat ylittävän kapasiteetin jakamista implisiittisillä huutokaupoilla ja tasehallinta- ja varavoimamekanismien yhdistämistä.

Komissio voi määritellä kunkin alueellisen yhteistyörakenteen kattaman maantieteellisen alueen. Tästä toimenpiteestä, jonka tarkoituksena on muuttaa tämän asetuksen muita kuin keskeisiä osia täydentämällä sitä, päätetään komitologiamenettelyssä valvonnan käsittävää sääntelymenettelyä noudattaen.

Tietojen antaminen

Sähkömarkkinaosapuolten tietojen antamisvelvoitteita ehdotetaan laajennettavaksi täydentämällä 5 artiklaa seuraavasti:

4. Siirtoverkonhaltijoiden on julkaistava tiedot ennakoidusta ja todellisesta kysynnästä, käytettävissä olevasta tuotantokapasiteetista, toteutuneesta tuotannosta ja kulutuksesta, verkon ja rajayhdysjohtojen saatavuudesta ja käytöstä sekä tasesähköstä ja varavoimakapasiteetista.

5. Niiden markkinaosapuolten, joita asia koskee, on toimitettava siirtoverkonhaltijoille asiaankuuluvat tiedot.

6. Tuotantoyhtiöiden, joiden omistamaan tai käyttämään tuotanto-omaisuuteen sisältyy vähintään yksi voimalaitos, jonka kapasiteetti on vähintään 250 megawattia, on pidettävä kansallisen sääntelyviranomaisen, kansallisen kilpailuviranomaisen ja komission saatavilla vähintään viiden vuoden ajan voimalaitos- ja tuntikohtaisesti kaikki tarvittavat tiedot, joiden perusteella voidaan tarkistaa kaikki ajojärjestystä koskevat päätökset ja tarjouskäyttäytyminen sähköpörseissä, siirtokapasiteettia koskevissa huutokaupoissa sekä reservi- ja OTC-markkinoilla.

Ylikuormituksen hallintaa koskevat yleiset periaatteet

Siirron pullonkaulojen hallintaa koskevia 6 artiklan säännöksiä ehdotetaan muutettavaksi. Siirtokapasiteetin jakamisesta saatavat tulot on käytettävä tärkeysjärjestyksessä seuraaviin tarkoituksiin:

a) jaetun kapasiteetin tosiasiallisen saatavuuden takaaminen;

b) siirtokapasiteettia ylläpitävät tai lisäävät verkkoinvestoinnit.

Jos tuloja ei voida käyttää näihin tarkoituksiin, ne on talletettava erilliselle tilille siihen asti, kun ne on mahdollista käyttää kyseisiin tarkoituksiin.

Uudet rajayhdysjohdot

Uusia rajayhdysjohtoja koskeva 7 artikla esitetään muutettavaksi seuraavasti:

1. Jäsenvaltioiden väliset uudet tasavirtarajayhdysjohdot voidaan pyynnöstä vapauttaa

rajoitetuksi ajaksi 6 artiklan siirtokapasiteetin jakamisesta koskevasta sääntelystä ja sähkön sisämarkkinadirektiivin omistuksellista eriyttämistä koskevan 8 artiklan ja kolmannen osapuolen verkkoon pääsyä koskevan 20 artiklan sekä poistettavaksi ehdotetun 23 artiklan 2, 3 ja 4 kohdan säännösten [ehdotuksen viittaus on virheellinen] soveltamisesta seuraavin edellytyksin:

a) investoinnin on lisättävä kilpailua sähköntoimitusten alalla;

b) investointiin liittyvä riski on niin suuri, että investointi ei toteutuisi, jollei vapautusta myönnettäisi;

c) rajayhdysjohdon omistaa luonnollinen tai oikeushenkilö, joka on vähintään oikeudellisen muotonsa osalta erillinen niistä verkonhaltijoista, joiden verkkoon rajayhdysjohto on tarkoitus rakentaa;

d) kustannukset peritään kyseisen rajayhdysjohdon käyttäjiltä;

e) mitään osaa rajayhdysjohtoon investoidusta pääomasta tai johdon käyttökustannuksista ei ole markkinoiden osittaisen avautumisen jälkeen saatu takaisin osana maksuja, joita rajayhdysjohdon yhdistämien siirtotai jakeluverkkojen käytöstä on peritty;

f) vapautuksen myöntäminen ei haittaa kilpailua eikä sähkön sisämarkkinoiden tehokasta toimintaa eikä sen säännellyn verkon tehokasta toimintaa, johon rajayhdysjohto on liitetty.

2. Poikkeusmenettelyä sovelletaan poikkeuksellisesti myös vaihtovirtarajayhdysjohtoihin, jos kyseisen investoinnin kustannukset ja riskit ovat erityisen korkeat verrattuna niihin kustannuksiin ja riskeihin, joita yleensä aiheutuu kahden kansallisen siirtoverkon liittämisestä toisiinsa vaihtovirtarajayhdysjohdolla.

3. Poikkeusmenettelyä sovelletaan myös nykyisten rajayhdysjohtojen kapasiteetin huomattavaan lisäämiseen.

4. Vapautuksista päättää sääntelyviranomaisten yhteistyövirasto. Vapautus voi koskea uuden yhdysjohdon tai olemassa olevan yhdysjohdon, jonka kapasiteettia on huomattavasti lisätty, koko kapasiteettia tai osaa siitä. Vapautukselle voidaan asettaa kesto ja yhteyden käyttöoikeuteen liittyviä ehtoja. Ennen vapautuksen myöntämistä viraston on päätettävä kapasiteetin hallintaa ja jakamista

koskevista säännöistä. Viraston on vaadittava, että ylikuormituksen hallintaa koskeviin sääntöihin sisältyy velvollisuus tarjota käyttämätöntä kapasiteettia markkinoille ja että käyttäjillä on oikeus käydä hankkimallaan kapasiteetilla kauppaa jälkimarkkinoilla.

5. Viraston on ilmoitettava päätöksensä komissiolle.

6. Komissio voi vaatia virastoa muuttamaan tai peruuttamaan vapautuksen myöntämistä koskevan päätöksensä. Viraston on noudatettava komission päätöstä.

7. Komissio voi antaa suuntaviivoja poikkeuslupaperusteiden soveltamisesta ja käsittelyssä noudatettavasta menettelystä. Tästä toimenpiteestä, jonka tarkoituksena on muuttaa tämän asetuksen muita kuin keskeisiä osia täydentämällä sitä, päätetään komitologiamenettelyssä valvonnan käsittävää sääntelymenettelyä noudattaen.

Vähittäismarkkinat

Asetukseen ehdotetaan lisättäväksi vähittäismarkkinoiden harmonisoinnin mahdollistava uusi 7a artikla. Artiklan mukaan moitteettomasti toimivien ja avoimien rajat ylittävien vähittäismarkkinoiden syntyminen helpottamiseksi alueellisesti ja koko yhteisön laajuisesti jäsenvaltioiden on varmistettava, että siirto- ja jakeluverkonhaltijoiden, sähköntoimittajien ja asiakkaiden sekä mahdollisten muiden markkinaosapuolten asema ja vastuu määritellään sopimusjärjestelyn, asiakkaille annettujen sitoumusten, tietojen vaihdon ja taseselvitystä koskevien sääntöjen, tietojen omistusoikeuden ja mittausvastuun osalta. Säännöillä on pyrittävä turvaamaan asiakkaiden yhdenmukainen verkkoon pääsy rajojen yli.

Suuntaviivat

Komission suuntaviivojen antamisvaltuutta koskeva 8 artikla ehdotetaan muutettavaksi kokonaisuudessaan. Komission valtaa antaa harmonisointia koskevia normeja komitologiamenettelyssä laajennetaan useille uusille alueille.

1. Siirtoverkonhaltijoiden välistä korvausmekanismeja koskevissa suuntaviivoissa on tarvittaessa täsmennettävä, 3 ja 4 artiklassa

säädettyjen periaatteiden mukaisesti, seuraavat:

a) yksityiskohdat menettelystä niiden siirtoverkonhaltijoiden määrittelemiseksi, joiden on maksettava korvauksia rajat ylittävistä sähkövirroista, ottaen huomioon jaon niiden kansallisten siirtoverkkojen haltijoiden, joista rajat ylittävät sähkövirrat ovat peräisin, ja niiden verkkojen haltijoiden, joihin kyseiset virrat päätyvät, välillä 3 artiklan 2 kohdan mukaisesti;

b) yksityiskohdat noudatettavista maksumenettelyistä, myös siitä, miten määritellään ensimmäinen ajanjakso, jonka osalta korvausta on määrä maksaa, 3 artiklan 3 kohdan toisen alakohdan mukaisesti;

c) yksityiskohdat menetelmistä, joilla määritetään sekä määritellään että tyypeiltään verkossa kulkevat, rajat ylittävät sähkövirrat, joista on maksettava korvausta 3 artiklan mukaisesti, sekä se osa kyseisten sähkövirtojen määristä, joka on peräisin ja/tai joka päätyy yksittäisten jäsenvaltioiden siirtoverkkoihin, 3 artiklan 5 kohdan mukaisesti;

d) yksityiskohdat menetelmistä, joilla määritetään rajat ylittävistä sähkövirroista aiheutuneet kustannukset ja hyödyt 3 artiklan 6 kohdan mukaisesti;

e) yksityiskohtaiset ohjeet siitä, miten siirtoverkonhaltijoiden välisessä korvausmekanismissa käsitellään sähkövirtoja, jotka ovat peräisin Euroopan talousalueen ulkopuolisista maista tai jotka päätyvät niihin;

f) tasavirtajohdoilla yhteenliitettyjen kansallisten verkkojen osallistuminen 3 artiklan mukaisesti.

2. Suuntaviivoissa voidaan vahvistaa myös aiheelliset säännöt niiden periaatteiden asteittaiseksi yhdenmukaistamiseksi, joiden mukaan määritellään tuottajiin ja kuluttajiin (kuormitus) sovellettavat maksut kansallisissa hinnoittelujärjestelmissä, mukaan lukien siirtoverkonhaltijoiden välisen korvausmekanismin huomioon ottaminen kansallisten verkkojen maksuissa sekä sijaintia koskevien signaalien antaminen asianmukaisesti ja tehokkaasti, asetuksen 4 artiklassa vahvistettujen periaatteiden mukaisesti. Suuntaviivoissa on määrättävä asianmukaisista, tehokkaista ja yhdenmukaistetuista sijaintia koskevista signaaleista Euroopan tasolla. Tähän liittyvä yhdenmukaistaminen ei saa estää jäsenvalti-

oita soveltamasta järjestelmiä, joilla varmistetaan, että kuluttajilta verkkoon pääsystä (kuormitus) perittävät maksut ovat vertailukelpoisia kaikkialla niiden alueella.

3. Suuntaviivoissa, joilla on tarkoitus varmistaa tämän asetuksen tavoitteiden saavuttamisen edellyttämä yhdenmukaistamisen vähimmäistaso, määritellään lisäksi tarvittaessa:

- a) 5 artiklassa säädettyjen periaatteiden mukaisen tietojen antamisen yksityiskohdat;
- b) 7a artiklassa käsiteltyjä vähittäismarkkinakysymyksiä koskevat yksityiskohdat;
- c) siirtoverkonhaltijoiden ja verkkoon liitettyjen asiakkaiden väliseen suhteeseen liittyvien liittämissääntöjen yksityiskohdat;
- d) yhteentoimivuutta koskevien sääntöjen yksityiskohdat;
- e) sähkön kauppaa koskevien sääntöjen yksityiskohdat;
- f) tasesähkö- ja varavoimamarkkinoiden yhdentämisen edistämiseksi annettujen tasehallintaa ja varavoimaa koskevien sääntöjen yksityiskohdat;
- g) investointikannustimia, sijaintia koskevat signaalit mukaan luettuina, koskevien sääntöjen yksityiskohdat;
- h) verkoston laadittavaksi säädettyihin tekniisiin ja markkinoita koskeviin sääntöihin liittyvät yksityiskohdat.

4. Kansallisten verkkojen välisten yhdysjohtojen käytettävissä olevan siirtokapasiteetin hallintaa ja jakamista koskevat suuntaviivat vahvistetaan liitteessä.

5. Komissio voi antaa suuntaviivoja 1–3 kohdassa tarkoitetuista kysymyksistä. Se voi muuttaa 4 kohdassa tarkoitettuja suuntaviivoja 5 ja 6 artiklassa säädettyjen periaatteiden mukaisesti, erityisesti sisällyttääkseen niihin yksityiskohtaisia suuntaviivoja kaikista käytännössä sovellettavista kapasiteetinjakomenetelmistä ja varmistaakseen, että ylikuormituksen hallintamekanismeja kehitetään sisämarkkinoiden tavoitteiden mukaisesti. Tällaisten muutosten yhteydessä annetaan tarvittaessa myös yhteisiä sääntöjä 5 artiklan 2 kohdassa tarkoitetuista verkon käyttöä ja toimintaa koskevista turvallisuuden ja toiminnan vähimmäisvaatimuksista. Näistä toimenpiteistä, joiden tarkoituksena on muuttaa tämän asetuksen muita kuin keskeisiä osia muun muassa täydentämällä sitä, päätetään

komitologiamenettelyssä valvonnan käsittävää sääntelymenettelyä noudattaen. Antaessaan tai muuttaessaan suuntaviivoja komissio varmistaa, että niillä saavutetaan tämän asetuksen tavoitteiden saavuttamiseksi edellytettävä yhdenmukaistamisen vähimmäistaso eikä ylitetä sitä, mikä on tarpeen tämän tavoitteen saavuttamiseksi.

4 Käsittelyvaiheet

4.1 Kansallinen käsittely

Kauppa- ja teollisuusministeriö on 28 syyskuuta 2007 päivätyllä kirjeellään pyytänyt ehdotusta koskevia lausuntoja EU-asioiden komitean alaiselta energia- ja Euratomjaostolta, oikeusministeriöltä, Kilpailuvirastolta, Kuluttajavirastolta ja energia-alan toimijoilta. Lisäksi direktiiviehdotusta koskevasta perusmuistiolounnoksesta on pyydetty kirjalliset kommentit energia- ja Euratomjaostolta 5 joulukuuta 2007.

4.2 Ehdotuksen käsittely EU:n toimielimissä

Ehdotuksen käsittely neuvoston energiatyöryhmässä on aloitettu. Ehdotuksen ja muiden samanaikaisesti annettujen energiasisämarkkinoita koskevien säädösehdotusten valmistelusta on annettu tilanneselvitys energianeuvoston kokouksessa 3 joulukuuta 2007. Komissio on ilmoittanut tavoitteeksi yhteisymmärryksen saavuttamisen energian sisämarkkinapakettien keskeisistä kohdista kesäkuussa 2008 pidettävään energianeuvoston mennessä. Aikataulu saattaa kuitenkin venyä tästä, koska energian sisämarkkinapakettien ehdotuksiin sisältyy voimakkaita periaatteellisia erimielisyyksiä jäsenvaltioiden kesken.

5 Ehdotuksen vaikutukset

5.1 Vaikutukset kansalliseen lainsäädäntöön

Asetus on suoraan sovellettavaa oikeutta jäsenvaltioissa. Esitys merkitsee, että toimivalta energiamarkkinoiden keskeisten peli-

sääntöjen vahvistamisessa siirtyy yhä selkeämmin jäsenvaltioilta komissiolle ja EU:lle.

Ehdotus kuuluu Ahvenanmaan itsehallinnon alaan.

5.2 Taloudelliset vaikutukset

Sähkön sisämarkkinoiden toimivuuden parantaminen loisi kustannussäästöjä sähkökäyttäjien sähkönhankintaan. Pohjoismaisten ja keskeisen Euroopan tukkusähkömarkkinoiden lisääntyvä yhdentyminen tasoittaa näiden kahden markkinan välisiä hintaeroja. Tämän kehityksen arvioidaan jossain määrin nostavan tukkusähkön hintatasoa Pohjoismaissa vaikka sisämarkkinoiden toimivuuden parantamiseksi ehdotettuja uudistuksia ei toteutuisikaan. Tehokkaampi sääntely kuitenkin lieventäisi tätä markkinoiden yhdentymisestä aiheutuvaa vaikutusta. Jo pienehkökin muutos tässä suhteessa kompensoisi pitemmällä aikajänteellä vastaavista toimenpiteistä Suomessa sähkökäyttäjille aiheutuvat lisäkustannukset. Tarkkoja arvioita asiasta ei kuitenkaan ole mahdollista esittää.

Energiamarkkinaviraston kansainvälisten tehtävien lisääntyminen sekä lisääntyvä sääntely aiheuttaisivat lisäkustannuksia Energiamarkkinavirastolle sekä sen valvottavina oleville sähköverkonhaltijoille ja muille sähköalan yrityksille.

6 Valtioneuvoston kanta

Yleinen kanta

Suomi suhtautuu yleisellä tasolla positiivisesti komission 3. energian sisämarkkinapakettissa ehdottamaan uuteen sääntelyjärjestelmään. Ehdotuksessa eri toimijoiden, kuten komission, kansallisten sääntelyviranomaisten, sääntelyviranomaisten yhteistyöviraston sekä siirtoverkonhaltijoiden roolit ja tehtävät on laadittu pääpiirteissään tasapainoisesti ja kunnioittaen neuvoston kannanottoja. Suomi pitää ehdotettua uutta sääntelyjärjestelmää kokonaisuutena ja katsoo, että eri toimijoiden tehtäviä on tarkasteltava kokonaisuutena, jossa muutokset jossakin kohdassa saattavat aiheuttaa muutostarpeita myös toisiin kohtiin. Suomella on kuitenkin huomautuksia rajat ylittävää sähkökauppaa koskevaan asetuk-

seen ehdotettuihin uusiin toimivaltasäännöksiin.

Suomi katsoo, että jos asetusta on täydennettävä yksityiskohtaisemmilla normeilla, sellaiset on annettava komission toimesta komiteakäsittelyn jälkeen. Suomi voi hyväksyä ehdotuksen lähtökohdat tältä osin. Suomi kuitenkin katsoo, ettei jäsenvaltioiden sääntelytoimivaltaa ole kaikissa komission esittämässä tapauksissa aiheellista siirtää yhteisötasolla ja viimekädessä komission päätettäväksi. Näitä toimivaltuuksia ovat sähkön toimitusvarmuuteen liittyvä sääntelytoimivalta, vähittäismarkkinoihin liittyvä sääntelytoimivalta sekä kansallisten verkkomaksujen hinnoittelun valvontamalliin vaikuttava sääntelytoimivalta. Tämän vuoksi on syytä keskustella markkinoita koskevien sääntöjen ja suuntaviivojen antamisen tarpeellisuudesta asia kerrallaan.

Suomi katsoo, että sääntelyn toimivuuden varmistamiseksi olisi parempi ratkaisu, jos market design -tyyppisten markkinasääntöjen valmistelu annettaisiin siirtoverkonhaltijoiden järjestön sijasta sääntelyviranomaisten yhteistyöviraston tehtäväksi. Siirtoverkonhaltijoiden järjestön rooliin kuuluisivat luontevasti verkon käyttöön ja kehittämiseen liittyvät tehtävät. Järjestölle olisi näin ollen luontevaa laatia Euroopan laajuisia investointisuunnitelmia sekä verkkojen käyttöön liittyviä teknisiä sääntöjä.

Toimivallan jakaantuminen jäsenvaltioiden sekä komission ja muiden yhteisötason toimielinten välillä (2c, 2e ja 8 artiklat)

Suomi pitää yleisesti ottaen komissiolle sisämarkkinapakettissa ehdotettua suuntaviivojen antovaltuutta tarpeellisena, jotta sisämarkkinoiden toimivuus voidaan varmistaa. Suomi myös kannattaa komission ehdotusta siitä, että yleisesti sitovat säännöt antaa komissio komitologiamenettelyssä.

Suomi kuitenkin katsoo, ettei jäsenvaltioiden sääntelytoimivaltaa ole kaikissa komission esittämässä tapauksissa aiheellista siirtää yhteisötasolla ja viimekädessä komission päätettäväksi. Suomi ei tämän vuoksi pidä kaikilta osin siirtoverkonhaltijoiden verkostolle ja komissiolle esitettyjä valtuuksia vah-

vistaa markkinasääntöjä tai antaa suuntaviivoja perusteltuina:

- Suomi katsoo, että asetusehdotus saattaa olla eräiden yhteisötason elimille ehdotettujen toimivaltuuksien osalta ristiriidassa sähkön toimitusvarmuusdirektiivissä (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2005/89/EY sähkön toimitusvarmuuden ja infrastruktuuri-investointien turvaamiseksi toteutettavista toimenpiteistä, jäljempänä SoS-direktiivi) omaksuttujen periaatteiden kanssa. Suomi katsoo, että sähkön toimitusvarmuuden varmistamiseen liittyvät kysymykset, kuten varavoimaan liittyvät asiat kuuluvat SoS-direktiivin perusteella jäsenvaltioiden vastuulle. Niitä koskevaa sääntelyvastuuta ei tulisi siirtää yhteisötason toimielimille.

- Suomi suhtautuu varauksellisesti siihen, että komissiolle annettaisiin valtuus harmonisoida vähittäismarkkinoita komitologiame-netteltyssä annettavilla suuntaviivoilla. Lisäksi Suomi katsoo, että komissiolle ehdotettu harmonisointivaltuutus ulottuu tarpeettoman syvälle kansallisiin teknisiin järjestelmiin.

- Voimassa oleva asetus antaa komissiolle laajat valtuudet siirtoverkon tariffien harmonisointiin. Komission ehdotuksessa tätä toimivaltaa esitetään laajennettavaksi tavalla, joka vaikuttaisi myös jäsenvaltioiden vastuulle kuuluvien verkonhaltijoiden hinnoittelunvalvonnan mallien rakenteisiin. Suomi suhtautuu varauksellisesti ehdotuksiin, joiden perusteella komissio saisi toimivaltaa, joka ulottuisi jäsenvaltioiden soveltamien hinnoittelunvalvonnan sääntelymallien rakenteiden sääntelyyn.

Tarvittaessa Suomi voi hyväksyä myös muita toimivallan siirtoon yhteisötasolle tärkeitä ratkaisuja, jotka ovat yhdensuuntaisia Suomen tavoitteiden kanssa.

Siirtoverkonhaltijoiden eurooppalaisen verkoston tehtävät (2c ja 2e artikkelit)

Suomi kannattaa siirtoverkonhaltijoiden eurooppalaisen verkoston perustamista ja sille annettavaa virallista asemaa.

Suomi katsoo, että sääntelyn toimivuuden varmistamiseksi olisi parempi ratkaisu, jos market design -tyyppisten markkinasääntöjen valmistelu annettaisiin siirtoverkonhaltijoi-

den järjestön sijasta sääntelyviranomaisten yhteistyöviraston tehtäväksi edellyttäen kuitenkin, että valtuus suuntaviivojen antamiseen kyseisessä asiassa on annettu yhteisötasolle ja komissiolle. Siirtoverkonhaltijoiden järjestön rooliin kuuluisivat luontevasti verkon käyttöön ja kehittämiseen liittyvät tehtävät. Järjestölle olisi näin ollen luontevaa laatia Euroopan laajuisia investointisuunnitelmia sekä verkkojen käyttöön liittyviä teknisiä sääntöjä.

Artiklan 2c(5) kohdan mukaan verkoston laatiman Euroopan laajuisen investointisuunnitelman on perustuttava erityisesti kansallisiin investointisuunnitelmiin ja Euroopan laajuisia energiaverkkoja koskeviin suuntaviivoihin Euroopan parlamentin ja neuvoston päätöksen N:o 1364/2006/EY (TEN-E -suuntaviivat) mukaisesti. Suomi ei hyväksy viittausta mainittuun TEN-E -suuntaviivapäätökseen. Kyseistä suuntaviivapäätöstä ei ole tarkoitettu oikeudellisesti velvoittavaksi sääntelyinstrumentiksi. Suuntaviivapäätös sisältää eräitä Suomen kannalta ongelmallisia hankkeita Venäjän ja Suomen välisen sähkönsiirtokapasiteetin nostamiseksi.

Tarvittaessa Suomi voi kuitenkin hyväksyä myös muita verkostolle esitettyjä toimivaltuuksia koskeviin ratkaisuihin TEN-E -suuntaviivapäätökseen N:o 1364/2006/EY liittyvää viittausta lukuun ottamatta edellyttäen, että ratkaisut ovat yhdensuuntaisia Suomen tavoitteiden kanssa.

Asetuksen soveltamisalan laajentaminen (1, 7a ja 8 artikkelit)

Suomi suhtautuu varauksellisesti ehdotukseen, jonka mukaan asetuksen soveltamisalaa laajennettaisiin ulottamalla sen soveltaminen myös rajat ylittäviin sähkön vähittäismarkkinoihin sekä siihen liittyviin komissiolle ehdotettuihin uusiin sääntelyvaltuuksiin. Tarvittaessa Suomi voi kuitenkin hyväksyä ratkaisun, joka on yhdensuuntainen Suomen tavoitteiden kanssa.

Ylikuormituksen hallintaa koskevat yleiset periaatteet (6 artikla)

Siirron pullonkaulojen hallintaa koskevia 6 artiklan säännöksiä ehdotetaan muutetta-

vaksi siten, että pullonkaulatuloja ei enää jatkossa saisi käyttää kansallisten siirtotariffien alentamiseen. Jatkossa nämä tulot olisi käytettävä tärkeysjärjestyksessä 1) jaetun kapasiteetin tosiasiallisen saatavuuden takaamiseen sekä 2) siirtokapasiteettia ylläpitäviin tai lisääviin verkkoinvestointeihin.

Suomi kannattaa ehdotusta, jolla poistettaisiin mahdollisuus käyttää siirtoverkon pullonkaulatuloja yleiseen siirtotariffien alentamiseen. Suomi pitää hyväksyttävänä tulojen

rajaamista 6 artiklan mukaisiin tarkoituksiin. Suomi kuitenkin katsoo, ettei näitä pullonkaulatulojen käyttötarkoituksia tulisi asettaa tärkeysjärjestykseen, koska ne ovat rinnakkaisia toimenpiteitä ja koska tulojen tarkoituksenmukainen käyttö riippuu kulloisenkin verkon pullonkaulan rakenteellisesta luonteesta. Tarvittaessa Suomi voi kuitenkin hyväksyä ratkaisun, joka on yhdensuuntainen Suomen tavoitteiden kanssa.